

DOI 10.31558/2519-2949.2026.3.15

УДК 321.01:342.228

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6977-9716>**Голденштейн К. О., Політико-правовий коледж «АЛСКО»**e-mail: k.golden2022@gmail.com

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ І СУЧАСНА СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА

Проаналізовано взаємозв'язок української національної традиції і сучасної символічної політики. охарактеризовано на основі історичного та системного методів їх складне співвідношення. З'ясовано еволюцію української національної символіки з урахуванням культурних, релігійних та політичних традицій. Виявлено символічні детермінанти формування нової моделі національної єдності. Визначено роль національної символіки в умовах російсько-української війни. Систематизовано здобутки і основні напрями удосконалення символічної політики України. Проаналізовано можливості інструменталізації традицій у символічній політиці. Звернено увагу на вірогідні ризики використання діючою владою та політиками традиційних символів для легітимації свого статусу або мобілізації підтримки серед населення. Зроблено висновки, згідно яких: 1) політичні традиції, з одного боку, консолідують народ і створюють формулу традиціоналізму як ідеології виживання, але, з іншого боку, ці традиції потребують постійного оновлення через взаємодію з інноваційною діяльністю, створення власної філософії традиціоналізму, що поєднуюватимуть національні особливості з викликами сучасності; 2) сучасне українське державотворення стоїть перед необхідністю інституціоналізації принципово нових політичних традицій, що народилися в умовах російсько-української війни; відповідно це включає закріплення новітніх практик та створення механізмів їх передачі майбутнім поколінням як невід'ємної частини політичної культури; 3) цифрова епоха створює унікальні можливості для розвитку політичних традицій шляхом новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють залучати до політичного процесу мільйони громадян, формувати нові форми участі та контролю й водночас вимагають переосмислення традиційних уявлень про політичну стабільність та спадкоємність, баланс між збереженням національної автентичності та відкритістю до глобальних тенденцій, між героїзацією минулого та його критичним переосмисленням.

Ключові слова: українська національна традиція, символічна політика, національна символіка, російсько-українська війна, символічне самовизначення українців, національна ідентичність, мова як символічний ресурс, інструменталізація традицій, соціальна інтеграція, соціальні мережі

Goldenshtein Kateryna, Political and Legal College «ALSKO»e-mail: k.golden2022@gmail.com

UKRAINIAN NATIONAL TRADITION AND MODERN SYMBOLIC POLITICS

The relationship between Ukrainian national tradition and modern symbolic policy is analyzed. The complex relationship between Ukrainian national tradition and modern symbolic policy is characterized. The evolution of Ukrainian national symbolism is clarified, taking into account cultural, religious and political traditions. The symbolic determinants of the formation of a new model of national unity are identified. The role of national symbolism in the conditions of the Russian-Ukrainian war is determined. The achievements and main directions of improving the symbolic policy of Ukraine are systematized. The possibilities of instrumentalizing traditions in symbolic policy are analyzed. Attention is drawn to the likely risks of the current authorities and politicians using traditional symbols to legitimize their status or mobilize support among the population. The conclusions are drawn according to which: 1) political traditions, on the one hand, consolidate the people and create a formula of traditionalism as an ideology of survival, but, on the other hand, these traditions require constant renewal through interaction with

innovative activities, the creation of their own philosophy of traditionalism, which will combine national characteristics with the challenges of modernity; 2) modern Ukrainian statehood is faced with the need to institutionalize fundamentally new political traditions that were born in the conditions of the Russian-Ukrainian war; accordingly, this includes consolidating the latest practices and creating mechanisms for their transmission to future generations as an integral part of political culture; 3) the digital age creates unique opportunities for the development of political traditions through the latest information and communication technologies, which allow millions of citizens to be involved in the political process, form new forms of participation and control, and at the same time require a rethinking of traditional ideas about political stability and continuity, a balance between preserving national authenticity and openness to global trends, between the heroization of the past and its critical rethinking.

Keywords: *Ukrainian national tradition, symbolic politics, national symbolism, Russian-Ukrainian war, symbolic self-determination of Ukrainians, national identity, language as a symbolic resource, instrumentalization of traditions, social integration, social networks*

Постановка проблеми. Українська національна традиція являє собою багатовікову систему духовних цінностей, культурних практик та соціальних норм, що формувалася протягом століть і становить основу національної ідентичності українського народу. Ця традиція охоплює широкий спектр явищ – від фольклорної спадщини та обрядовості до етичних принципів та світоглядних орієнтирів, що передавалися з покоління до покоління. Особливістю української національної традиції є її органічний зв'язок із землеробською культурою, природними циклами та глибоко вкоріненими уявленнями про гармонію людини з навколишнім світом. Завдяки своїм традиціям українці відомі у всьому світі як народ найдавнішої хліборобської культури, що сьогодні обробляє 70 % чорноземів світу; як співуча, щира, гостинна нація з великим потягом до знань, мистецтва та шанобливим ставленням до своєї історії, свого родоvodu [1, с. 4]. Поряд із цим українська національна традиція відображає унікальний досвід народу, його боротьбу за збереження самобутності в умовах різноманітних історичних викликів та геополітичних змін.

Очевидно, що традиції забезпечують наступність у розвитку матеріальної та духовної культури, сприяють збереженню зв'язку поколінь. За словами І. Кресіної та В. Панібудьласки, в їх основі лежить так звана «сигнальна спадковість», тобто «передавання поведінкових навичок нащадкам шляхом навчання через умовний рефлекс наслідування» [2, с. 137]. При цьому, важливо відзначити, що всі традиції мають одну спільну рису – орієнтацію на єднання українського народу, інтегрування українського суспільства. У сучасному контексті дослідження української національної традиції набуває особливої актуальності, оскільки саме в ній закладені ті архетипні основи, що визначають національний характер, ментальність та культурну своєрідність українців. Розуміння цих традиційних засад є ключовим для аналізу процесів національного відродження, культурної самоідентифікації та формування сучасної української ідентичності.

Ступінь наукової розробки проблеми. У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу наукові судження американських вчених Е. Шилза і Дж. Армстронга. Е. Шилз зробив величезний внесок у розуміння того, як функціонують сучасні суспільства. Зокрема, вчений зазначає, що сучасні «національні» суспільства, які володіють власними національними культурами, незалежними економічними системами, самодостатніми системами правління, генетичним самовідтворенням, суверенітетом над територією, позначеною кордонами, «являють собою найбільш самостійні з усіх соціальних систем, відомих нам з історії людства, найнезалежніші суспільства своїх епох» [3, с. 124]. З висловлювання Шилза випливає розуміння ролі національних традицій як своєрідного «цементу», що скріплює всю конструкцію сучасного суспільства. На думку Дж. Армстронга, який поширює загальне розуміння національної традиції на українську націю, основу останньої складають козацький міф і відповідні козацькі традиції [4].

Для пропонованої розвідки важливе значення мають наукові підходи вітчизняних дослідників, таких як В. Андрусишин, який конкретизує механізм впливу сімейних традицій на політичну поведінку українців [5]; В. Корнієнко – обґрунтовує процес формування нової моделі політичної поведінки [6]; А. Яблуновський – доводить, що українська національна ідентичність не може бути зведена до однієї схеми чи формули, натомість вона являє собою мозаїку різноманітних впливів – від історичних особливостей окремих регіонів до сучасних політичних процесів [7]; О. Рудакевич – систематизує національні політичні традиції незалежно від країни їх існування [8].

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є спроба охарактеризувати співвідношення української національної традиції і сучасної символічної політики. До основних завдань дослідження

віднесені: з'ясування еволюції української національної символіки, що включає культурні, релігійні та політичні традиції; виявлення символічних детермінант формування нової моделі національної єдності; визначення ролі національної символіки в умовах російсько-української війни; систематизація здобутків і визначення основних напрямів удосконалення символічної політики України.

Виклад основного матеріалу. Українська національна символіка, як і будь-яка інша, не виникла на порожньому місці. Її коріння сягають глибоко в історію, переплітаючись із різноманітними культурними, релігійними та політичними традиціями. І саме розуміння цих історичних витоків дозволить усвідомити, як символи функціонують у сучасній політичній практиці.

Глибокий слід у формуванні української символічної системи залишили дохристиянські традиції. Можна сперечатись про ступінь їх безпосереднього впливу на сучасність, проте архаїчні символи – сонце, дерево життя, птахи – періодично з'являються у політичному дискурсі. Значне місце серед праукраїнських символів належить тризубу, який дослідники пов'язують із давньослов'янською традицією. Упродовж тривалого часу він інтерпретувався по-різному: як стилізований яструб, трисвічник, явір та ін.

Українство пам'ятає і шанує свободолобиві традиції Київської Русі та Запорозького козацтва, самовіддану боротьбу за свободу рідного краю у першій половині ХХ ст. Козацька традиція символізувала опір чужим авторитарним центрам – як польським, так і російським. З цієї точки зору, козацька епоха, за словами Дж. Армстронга, «була золотим віком української політичної ідентичності» [4, s. 62]. Козацька доба стала справжнім переломним моментом і у формуванні традицій української символотворчості. Власне, саме тоді з'являються перші систематизовані спроби створення власної державної символіки. Не випадково козацькі клейноди, військові прапори та печатки Війська Запорозького стали важливими джерелами для формування сучасної української державної символіки.

Важливу роль у символічному самовизначенні українців відіграла релігійна традиція. Тим не менш, її вплив був неоднозначним. З одного боку, православна символіка стала невід'ємною частиною української культурної ідентичності, з іншого – вона нерідко конкурувала з етнічними символами за право репрезентувати «справжню» українськість. У цьому контексті особливо важливо відзначити роль греко-католицької церкви, яка, на відміну від православної, активніше підтримувала національні символи та традиції. Вона відкритіше заявляла про свою національну позицію, захищала українську мову, традиції та активно підтримувала державницькі прагнення народу. В новітній історії, під час воєн і криз, греко-католицька церква ще інтенсивніше проявила себе як центр мобілізації суспільства, гуманітарної допомоги, етнічної самоідентифікації – від релігійних свят і символів до патріотичної діяльності священства. Загалом же релігійна традиція, попри всі проблеми, була і лишається як джерелом сили й культурного «ядра» української ідентичності, так і простором для дискусій про її справжню природу, баланс між духовним, національним і етнічним началах. Підтримка традицій і національних символів з боку різних конфесій сприяла збереженню автентичності українців навіть у найскладніші історичні періоди.

Одним із вирішальних факторів формування традицій української символіки стала діяльність культурно-освітніх товариств ХІХ століття. Саме в цей період відбувається систематизація та кодифікація народних символів, їх перетворення з локальних культурних явищ на загальнонаціональні маркери ідентичності. Показово, що багато символів, які сьогодні сприймаються як «споконвічно українські», насправді були «винайдені» або суттєво переосмислені саме в цей період. Культурно-освітні товариства ХІХ століття відіграли фундаментальну роль у формуванні української символіки саме як національного феномену. Цей час став ключовим для систематизації, кодифікації й популяризації народних символів, які раніше були переважно локальними або регіональними елементами культури. Засновані й активні у ХІХ столітті товариства, такі як «Просвіта», «Руська бесіда», «Кобзар», «Братство тарасівців» та інші, не лише збирали фольклорні матеріали, а й свідомо працювали над створенням єдиного, цілісного культурного наративу. Вони осмислювали й обирали символи, які найкраще відображали ідеї свободи, національної гідності, історичної спадщини – як у вишиванках, рушниках, традиційних малюнках, так і в більш складних символах, таких як тризуб. Отже, саме через діяльність культурно-освітніх товариств ХІХ століття народні символи були перетворені із фрагментів регіональної культури на всеукраїнські символи ідентичності, що стало наріжним каменем національного відродження й модерної української культури загалом.

Традиційна українська символіка побуту та звичаїв продовжує відігравати важливу роль у сучасному політичному житті. Так, вишиванка перетворилася з елементу народного костюма на потужний політичний символ, особливо після 2014 року. Навряд чи можна заперечити, що «День вишиванки» став своєрідним маркером політичної лояльності та національної свідомості. Хоча складно бути категоричним щодо глибини цього явища, адже участь у акції може мати як глибоко усвідомлений характер, так і бути простою даниною моді. Календарні свята та пам'ятні дати також стали важливим елементом символічної політики. Деякі свята набули загальнонаціонального значення – наприклад, День Незалежності або День Героїв Небесної Сотні.

Особливе місце в українській традиції займає мова як символічний ресурс. Не дивлячись на те, що мовне питання часто політизується, неможливо заперечити його фундаментальну роль у національному самовизначенні. У сучасних умовах виявилось, що мовна політика є одним із найбільш ефективних інструментів символічної мобілізації, хоча тут і виникають певні проблеми з регіональними відмінностями в її сприйнятті. Серед найбільш важливих змін виділилася нова роль української мови – не просто як головної ознаки нації, а як живого носія всієї історичної традиції українського народу, національного символу. Значення цього явища суттєво зросло не лише через надання мові конституційного статусу державної та розширення сфер її використання, а й тому, що вона фактично отримала нову функцію – стала атрибутом незалежної України. А це означає, що мова опинилася в центрі політичних дискусій.

Таким чином, в Україні, принаймні на перший погляд, виникло серйозне протиріччя: одним із головних інструментів оновлення країни має стати не територія, кордони, армія чи правоохоронна система, а передусім поширеність та активність використання української мови. Це справді парадоксальна ситуація: мова, яку століттями витісняли на периферію, раптом має стати символом модернізації та державності. Але, мабуть, саме в цьому і полягає унікальність українського досвіду – здатність перетворювати те, що колись було ознакою «відсталості», на джерело національної сили.

Безумовно, повернення до материнської мови, у якій зашифровані архетипові коди українського соціуму, разом з відродженням релігійних і мистецьких традицій, зверненням до базових уявлень про справедливість і патріотизм, стали основою українського національного відродження. Очевидно, що цей процес повинен бути органічно поєднаним з цілеспрямованими діями щодо демократизації та суверенізації політичного життя України й узгодженням інтересів усіх етнічних груп, що проживають у державі.

Формування нової моделі соціальної єдності відбувається через спільний досвід протидії зовнішній агресії та захист демократичних принципів. Особливо яскравим прикладом стає мовна переорієнтація російськомовних українців, яка набуває характеру символічного жесту національної солідарності. Сучасні соціологічні дослідження документують значне розширення україномовних практик серед тих, хто раніше послуговувався російською мовою. Згідно з даними Центру Разумкова (2024), українську мову в домашньому колі тепер використовують 70,5% громадян порівняно з 50% у 2015 році. Водночас лише 6% населення вважають російську рідною мовою, що різко контрастує з 31% у 2006 році [9]. Українську як рідну мову визначають 87% респондентів, включаючи 74% мешканців південних областей та 70% жителів східних регіонів [10].

Важливо пам'ятати, що традиція не спрацьовує автоматично, до неї «за допомогою» звертаються політичні сили. Однак не усі призабуті традиції можуть бути використані у даний час. Їх слід, по-перше, адаптувати до умов сьогодення, а, по-друге, перевірити на ефективність. Аналізуючи функціональний вимір національної традиції в символічній політиці, варто зауважити, що її роль далеко виходить за межі простого декору політичного життя. Йдеться зокрема про системну функцію легітимації політичної влади через апеляцію до «споконвічних» цінностей та традицій. Слушно підкреслював О. Мотиль, що символічна політика в пост-радянських країнах виконує компенсаторну функцію – вона має «заповнити» ідеологічний вакуум, який утворився після краху комуністичної системи [11]. На нашу думку, саме цим пояснюється особлива інтенсивність символічних процесів в Україні протягом останніх десятиліть.

Надзвичайно вдалою в сучасних умовах розвитку України є ідея розглядати символічну політику як інструмент соціальної інтеграції. У нинішніх реаліях набув великої ваги досвід подій 2004–2014 років, які продемонстрували мобілізаційний потенціал національних символів. Саме тоді багато традиційних символів набули нового політичного звучання – від українського прапора до народних пісень. Ці символи виникли природним шляхом у ході протестів і зараз є важливими елементами національної пам'яті. До таких символів, зокрема належать: «Небесна Сотня» як узагальнююча назва

загиблих протестувальників Євромайдану; синьо-жовті стрічки у поєднанні з символікою ЄС; пісня «Плине кача», яка у січні 2014 року під час Євромайдану прозвучала на похороні загиблого білоруського активіста Михайла Жизневського та утвердила традицію прощання під неї із загиблими героями; Стела Незалежності як символ знакових подій Революції Гідності.

Незважаючи на трагічність, жертви та кров, Майдан 2013–2014 років став яскравим проявом народної творчості та креативності українців. Тут зародилися образи, символи та архетипи, які вже увійшли в підручники історії і стали в один ряд з державною символікою. «Майдан» став синонімом українського способу захисту особистих і громадянських свобод проти урядової тиранії та деспотизму. Ці символи не просто відображають історичні події – вони стали живою частиною української культури, що продовжує впливати на формування національної ідентичності та громадянської культури в Україні.

24 лютого 2022 року стало переломним моментом не лише в політичній історії України, а й у розвитку її символічної системи. Можна стверджувати, що російська агресія спричинила справжню революцію у сфері національної символіки, коли традиційні символи набули нових значень, а нові символи виникли зі швидкістю, яка вражає навіть досвідчених дослідників. Цілком очевидно, що воєнний стан кардинально змінив функції символічної політики. Якщо раніше вона була переважно інструментом консолідації та ідентифікації, то тепер стала засобом виживання нації. На нашу думку, саме це пояснює ту інтенсивність, з якою українське суспільство почало продукувати нові символи та переосмислювати старі.

Варто визнати, що трансформація традиційних символів у воєнному контексті відбувалася не хаотично, а за певними закономірностями. Так, державний прапор України набув нових конотацій – з символу незалежності він перетворився на символ опору та незламності. Не випадково саме синьо-жовті кольори стали основою для безлічі нових візуальних рішень – від розфарбування військової техніки до дизайну благодійних проєктів. Українське суспільство швидко адаптувало нові символи опору та солідарності. «Слава Україні! – Героям слава!» з історичного гасла перетворилося на повсякденне вітання, яке лунає навіть у дипломатичних переговорах. Потрібно зауважити, що цей процес відбувався знизу дотори – не влада нав'язувала нові символічні практики, а суспільство само їх створювало та легітимізувало.

Президент України Володимир Зеленський підписав Указ від 16.03.2022 р. № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [12]. Хвилина мовчання о 9:00 ранку по всій Україні — це яскрава ілюстрація того, як народжуються нові традиції через механізм «сигнальної спадковості». Ця практика виникла під час повномасштабної війни як спонтанна ініціатива вшанування пам'яті загиблих захисників України. Спочатку це була локальна ініціатива окремих громад, але поступово вона поширилася по всій країні, ставши майже ритуальною практикою.

Не менш важливими у контексті нашого дослідження є нові технологічні можливості поширення символів. Соціальні мережі дозволили створити справжню «символічну мобілізацію» в режимі реального часу. Мемітизація війни, символічні флешмоби, віртуальні акції солідарності – все це стало новими формами символічної політики, які було неможливо уявити навіть десятиліття тому. Роль соціальних мереж у поширенні символічних практик виявилася настільки значущою, що російська сторона почала цілеспрямовану війну проти українських символів у цифровому просторі. Символічна боротьба перенеслася у віртуальну реальність, де кожен мем, кожна емоція, кожен візуальний образ стали частиною великої інформаційної війни. Надзвичайно вдалою є ідея використання соціальних мереж для глобального поширення української символіки. Хештеги #StandWithUkraine, #UkraineWillWin, #RussiaIsATerroristState стали справжніми символічними маркерами глобальної солідарності з Україною. Це демонструє, як сучасні технології можуть стати потужним інструментом символічної мобілізації.

Особливу роль відіграють також символи солідарності міжнародної спільноти з Україною. Підсвічування будівель у синьо-жовті кольори, українські прапори на урядових будівлях західних столиць, символічні акції підтримки – все це створює глобальну мережу символічної підтримки, яка має не менш важливе значення, ніж матеріальна допомога. Відповідно, можна констатувати, що одним із найбільш вражаючих феноменів сучасної української символічної політики стала глобалізація національних символів. Ніколи раніше українська символіка не мала такого міжнародного резонансу та впізнаваності. Адаптація національних символів для міжнародної аудиторії відбувається за кількома напрямками. По-перше, це спрощення та універсалізація

символічних повідомлень. Синьо-жовті кольори стали символом боротьби за свободу взагалі, а не лише української незалежності. По-друге, це інтеграція українських символів з універсальними цінностями демократії, прав людини, європейської інтеграції.

Дипломатія символів перетворилася на один із найефективніших інструментів зовнішньої політики України. В. Зеленський продемонстрував, що ефективна комунікація може відбуватися поза межами традиційних дипломатичних конвенцій. Це може надихнути інших лідерів на більш пряму, менш формалізовану комунікацію, особливо в кризових ситуаціях. Водночас важливо розуміти контекст – така стратегія працює саме через надзвичайні обставини війни. В мирний час подібний підхід міг би сприйматися по-іншому. Але сам принцип використання візуальних символів для посилення політичного послання, безумовно, може стати частиною сучасного дипломатичного інструментарію. Культурна дипломатія також зазнала кардинальних змін. Українські митці, музиканти, письменники стали «символічними амбасадорами» країни у світі. Їхня творчість транслює не лише естетичні цінності, а й політичні послання про незламність українського духу. Примітно, що така культурна дипломатія виявилася значно ефективнішою за традиційні дипломатичні канали.

Однак тут постає складне питання: чи не призводить така глобалізація до втрати автентичності національних символів? На нашу думку, цей ризик існує, але він компенсується тим величезним символічним капіталом, який Україна здобуває на міжнародній арені. Формування глобального образу України пройшло кілька стадій. Спочатку це був образ жертви агресії, що викликав співчуття та солідарність. Потім – образ героїчного народу, що мужньо чинить опір переважаючому ворогу. Причому формування нових героїчних постатей та подій відбувається паралельно з переосмисленням старих (від князя Святослава до Степана Бандери, від Івана Мазепи до героїв УПА тощо). Кіборги Донецького аеропорту, захисники Азовсталі, Денис Монастирський, Роман Ратушний – ці імена вже увійшли до пантеону національних героїв. Важливо звернути увагу на те, що нові герої репрезентують різні соціальні групи та регіони України, що сприяє інклюзивності національного наративу. Нарешті Україна впевнено засвідчує образ європейської нації, яка захищає загальноєвропейські цінності від азіатського деспотизму.

Натомість, не можна ігнорувати ті виклики, які нова реальність ставить перед традиційним символічним порядком. Конфлікт між традиційними та новітніми символами стає дедалі більш помітним і потребує осмислення. З одного боку, ми спостерігаємо потужну актуалізацію історичних символів – козацьких, княжих, давньоруських. З іншого – виникнення принципово нових символічних форм, пов'язаних із сучасними технологіями, глобальною культурою, цифровими практиками. Виникає закономірне запитання: як ці різні символічні системи можуть співіснувати в рамках єдиної національної ідентичності? Регіональні особливості сприйняття символічних змін створюють додаткові складнощі. Західна Україна, з її глибокими національними традиціями, по-різному реагує на нові символи порівняно зі Сходом, де національна ідентичність формувалася в інших історичних умовах. Центральна Україна часто виступає своєрідним «медіатором» між цими різними символічними традиціями.

Інструменталізація традицій у символічній політиці України є одним із ключових проблемних аспектів і полягає у свідомому використанні історичних, культурних та національних традицій винятково для досягнення політичних цілей, що часто носить маніпулятивний характер і призводить до спотворення їх автентичного значення. Влада і політики нерідко використовують традиційні символи для легітимації свого статусу або мобілізації підтримки серед населення, формуючи певний наратив, спрямований на консолідацію або розділення суспільства. Це часто відбувається без урахування різноманітності суспільних груп і може перетворюватися на інструмент політичної боротьби. Як зазначають дослідники, це створює «естетичне насилля», в якому символи й традиції використовуються не автентично, а як засіб контролю і впливу на масову свідомість [13]. При інструменталізації традиції можуть бути поверхово адаптовані або спрощені, що призводить до вилучення з них їхньої історичної глибини, складності та багатогранності. Така політика руйнує особливу культурну ідентичність, застосовуючи символіку як декоративний інструмент політичних кампаній.

Інструменталізація може, з одного боку, сприяти консолідації (наприклад, навколо символів війни чи державності), але з іншого – поглиблювати розкол за етнічними, політичними чи регіональними ознаками, бо відкидає інші культурні традиції та голоси суспільства. Отже, інструменталізація традицій у символічній політиці України являє собою складний процес використання історично-культурного спадку для досягнення політичних цілей. Часто це відбувається

за рахунок автентичності традицій і може призводити до маніпулювання суспільною свідомістю. Як зазначає В. Расевич, руйнівний механізм політизації історії створює регіональні розколи, коли кожен регіон відстоює власну історичну правду [14].

Висновки. Політичні традиції, базуючись на історичній пам'яті, формують основу національної політичної культури. Вони пропонують перевірені способи поведінки, консолідують народ і створюють формулу традиціоналізму як ідеології виживання. Однак ці традиції потребують постійного оновлення через взаємодію з інноваційною діяльністю. Сучасна Україна має унікальну можливість сформулювати власну філософію традиціоналізму, що поєднуватиме національні особливості з викликами сучасності. Цей діалектичний зв'язок між збереженням і трансформацією визначає специфіку української символічної еволюції. Російська агресія парадоксально прискорила формування нової політичної традиції в Україні. Україна творить не лише нову національну ідентичність, а й нову модель демократичного врядування, засновану на досвіді спільного опору. Військові ветерани імовірно принесуть нові традиції лідерства, відповідальності, служіння суспільству. Суспільство має бути готовим до сприйняття цих змін та їх інтеграції в загальнонаціональний політичний дискурс.

Сучасне українське державотворення стоїть перед необхідністю інституціоналізації принципово нових політичних традицій, що народилися в горнилі війни. Йдеться не просто про офіційне закріплення новітніх практик, а про створення механізмів їх передачі майбутнім поколінням як невід'ємної частини політичної культури. Роль нових традицій у постконфліктній реконструкції буде не менш важливою, ніж їх мобілізаційна функція під час війни. Україні доведеться інтегрувати військовий досвід у мирну політичну систему. Традиції громадської мобілізації, волонтерства, децентралізованого прийняття рішень мають стати органічною частиною демократичного врядування. Процес формування нових політичних традицій буде особливо складним на звільнених територіях, де доведеться не лише відновлювати демократичні інститути, а й долати наслідки авторитарного впливу Росії.

Цифрова епоха створює унікальні можливості для розвитку політичних традицій. Новітні технології дозволяють залучати до політичного процесу мільйони громадян, формувати нові форми участі та контролю. Водночас вони вимагають переосмислення традиційних уявлень про політичну стабільність та спадкоємність. Особливої уваги потребує збереження традицій громадянського опору та самоорганізації для майбутніх поколінь. Важливо, щоб ці традиції не перетворилися на музейні експонати, а залишалися живими елементами політичної культури. Майбутнє української політичної традиції залежатиме від здатності знайти баланс між збереженням національної автентичності та відкритістю до глобальних тенденцій, між героїзацією минулого та його критичним переосмисленням. Лише такий підхід забезпечить сталість української демократичної системи.

Бібліографічний список:

1. Традиції та звичаї українців: В 2т./ Ав.-упоряд. І. Квасниця. Київ : Гнозис, 2007. Т.1. 408 с.
2. Кресіна І., Панібудьласка В. Сигнальна спадковість (традиція). *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / Редкол.: Ю. І. Римаренко (від. ред.) та ін. Київ : Довіра; Генеза, 1996. С. 137.
3. Shils E. A. Society and Societies: The Macrosociological View. *Center and Periphery: Essays in Macrosociology*. Chicago : University of Chicago Press, 1975. P. 117–145.
4. Armstrong J. A. Ukrainian Nationalism. New York : Columbia University Press, 1963. 322 p.
5. Андрусишин В. Й. Вплив родинних традицій та цінностей на політичну поведінку українців: минуле і сьогодення. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. Вип. 41. С. 122–127.
6. Корнієнко В. О. Трамплін «Трампа 2.0»: перезавантаження чи стрибок у зовнішній політиці? *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 9.
7. Яблуновський А. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2023. № 6 (2). С. 100–109.
8. Рудакевич О. М. Традиції як базовий елемент національної політичної культури. *Політологічний вісник : зб. наук. праць*. Київ : ІНТАС, 2010. Вип. 49. С. 291–299.
9. Коваленко А. Скільки українців вважають державну мову рідною: результати опитування. *Українська правда*. 2024. 24 липня.
10. За рік в Україні кількість українськомовних зросла до 71% – опитування. *Радіо Свобода*. 2023. 10 березня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayinska-mova-opytuvannia/32311809.html>.
11. Motyl A. Dilemmas of Independence: Ukraine after Totalitarianism. New York: Council on Foreign Relations Press, 1993. 234 p.
12. Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України: УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №143/2022. 16 березня 2022 року. 16 березня 2022

поку. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729>.

13. Голденштейн К. О. Основні напрями і специфіка використання політичної символіки в сучасній Україні. *Політичне життя*. 2023. №1. С. 38–44.

14. Терещук Г. Інструменталізація історії задля політичних цілей триває – Василь Расевич. *Радіо Свобода*. 2011.5 січня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2267612.html>.

References:

1. Kvasnytsia, I. (Ed.). (2007). *Tradysii ta zvychai ukraintsiv [Traditions and customs of Ukrainians]* (Vol. 1). Hnizis.
2. Kresina, I., & Panibudlaska, V. (1996). Syhnalna spadkovist (tradysii) [Signaling inheritance (tradition)]. In Yu. I. Rymarenko (Ed.), *Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva [Small encyclopedia of ethno-state studies]* (p. 137). Dovira; Heneza.
3. Shils, E. A. (1975). Society and societies: The macrosociological view. In *Center and periphery: Essays in macrosociology* (pp. 117–145). University of Chicago Press.
4. Armstrong, J. A. (1963). *Ukrainian nationalism*. Columbia University Press.
5. Andrusyshyn, V. Y. (2022). Vplyv rodynnykh tradysii ta tsinnostei na politychnu povedinku ukraintsiv: Mynule i sohodennia [The influence of family traditions and values on the political behavior of Ukrainians: Past and present]. *Ukrainska kultura: Mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, (41), 122–127.
6. Korniienko, V. O. (2025). Trampin “Trampa 2.0”: Perezavantazhennia chy strybok u zovnishnii politytsi? [The “Trump 2.0” springboard: A reset or a leap in foreign policy?]. *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs*, (9).
7. Yablunovskiy, A. (2023). Ukrainska natsionalna identychnist: Osoblyvosti doslidzhennia u vitchyzniani nautsi [Ukrainian national identity: Features of research in Ukrainian scholarship]. *Epistemolohichni doslidzhennia v filosofii, sotsialnykh i politychnykh naukakh*, 6(2), 100–109.
8. Rudakevych, O. M. (2010). Tradysii yak bazovyi element natsionalnoi politychnoi kultury [Traditions as a basic element of national political culture]. *Politolohichniy visnyk*, (49), 291–299.
9. Kovalenko, A. (2024, July 24). Skilky ukraintsiv vvazhaiut derzhavnu movu ridnoiu: Rezultaty opytuvannia [How many Ukrainians consider the state language their native language: Survey results]. *Ukrainska Pravda*.
10. Radio Svoboda. (2023, March 10). *Za rik v Ukraini kilkist ukrainskomovnykh zroslo do 71% – opytuvannia [The number of Ukrainian speakers in Ukraine increased to 71% in a year – survey]*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayinska-mova-opytuvannia/32311809.html>
11. Motyl, A. J. (1993). *Dilemmas of independence: Ukraine after totalitarianism*. Council on Foreign Relations Press.
12. President of Ukraine. (2022, March 16). *Pro zahalnonatsionalnu khvylynu movchannia za zahyblmy vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy [On the nationwide minute of silence for those killed as a result of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine]* (Decree No. 143/2022). <https://www.president.gov.ua/documents/1432022-41729>
13. Holdenshtein, K. O. (2023). Osnovni napriamy i spetsyfika vykorystannia politychnoi symvoliky v suchasnii Ukraini [Main directions and specifics of the use of political symbolism in modern Ukraine]. *Politychne zhyttia*, (1), 38–44.
14. Tereshchuk, H. (2011, January 5). Instrumentalizatsiia istorii zadlia politychnykh tsilei tryvaie – Vasyl Rasevych [The instrumentalization of history for political purposes continues – Vasyl Rasevych]. *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/2267612.html>